

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne

Doznania i doświadczenia długiego trwania¹

Wielowiekowe tradycje i długa historia działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (PTE) oraz jego Oddziałów zasługują na odnotowanie i analizy. Budzą respekt i uznanie dla protoplastów tego społecznego ruchu i społecznej działalności ekonomistów. Działalność ta ma bowiem cechy długiego trwania.

Kreator pojęcia i koncepcji *długiego trwania* Fernand Braudel, francuski historyk czasów nowożytnych i twórca idei historii globalnej, wskazywał na wielopoziomową strukturę rzeczywistości społecznej i jej dynamikę. Wyróżnił trzy różne płaszczyzny rzeczywistości i odpowiadające im ciągi czasu²:

- czas krótki, czyli tzw. historia „wydarzeniowa”,
- czas cykli koniunkturalnych, obejmujący okres kilku dekad i odzwierciedlający zwłaszcza cykle ekonomiczne – historia koniunkturalna,
- czas długiego trwania, obejmujący okresy dłuższe, stulecia, a nawet tysiąclecia, czas charakteryzujący się głębokimi przemianami strukturalnymi i cywilizacyjnymi, przemianami struktur społecznych – historia strukturalna.

Ponad 70-letnia powojenna historia Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (PTE), jak i historia niemal wszystkich jego Oddziałów, historia mająca podłoże w ponad 200-letniej tradycji społecznych zrzeszeń polskich ekonomistów, w pełni wpisuje się w taką klasyfikację. Historyczne korzenie Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i jego Oddziałów, łączą się ze społecznym ruchem ekonomistów na ziemiach polskich, zapoczątkowanym w 1800 roku. Warto to odnotować tym bardziej, że warunki rozwoju takiego ruchu były wówczas wysoce niekorzystne ze względu na utratę przez nasz kraj

państwowości, co stanowiło silną barierę rozwoju polskiej nauki i działalności społecznej.

Mimo tak niesprzyjających warunków udało się jednak powołać w 1800 roku Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie. Stworzyło to impuls do powstawania rozmaitych innych towarzystw naukowych w większych miastach, będących pod zaborami, ziem polskich. Historycy wskazują tu m.in. na utworzone w 1802 roku w Międzychodzie, na terenie zaboru pruskiego, Towarzystwo Ekonomiczne Międzyrzeckie, początkowo ukierunkowane głównie na ekonomiczne funkcjonowanie rolnictwa. Społeczny ruch ekonomistów był rozwijany, co znajduje także wyraz w powstawaniu periodyków ekonomicznych i publikacji, w tym w wydawanym od 1900 roku czołowym czasopiśmie ekonomicznym w Polsce, jakim jest „*Ekonomista*”.

Środowiska ekonomistów, nawet w czasie I wojny światowej, włączały się w przygotowawcze prace nad odtworzeniem nowej struktury gospodarczej państwa polskiego, w przygotowaniu teoretycznych oraz praktycznych koncepcji integracji i rozwoju narodowej gospodarki. Centrum życia politycznego i gospodarczego koncentrowało się w Warszawie, gdzie w 1917 roku utworzono Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich, w którego pracach uczestniczyli ekonomiści z Krakowa, Poznania, Lwowa, Lublina i Katowic. Współtwórcą tego Towarzystwa był m.in. Edward Taylor.

Odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 roku motywowało polskich ekonomistów do rozwoju idei stowarzyszeniowych. Stąd też już w trzy lata po zakończeniu I wojny światowej powstały pierwsze w niepodległej Polsce organizacje ekonomistów.

¹ Refleksje na kanwie Jubileuszu 65-lecia kieleckiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Jest to zmodyfikowany tekst zaprezentowany w materiałach konferencji zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Kielcach. Konferencja ta odbyła się w 26 września 2017 r., a jej dorobek opublikowany został w monografii pt. *Mysł ekonomiczna, spółdzielczość, bankowość, samorządność*, red. nauk. Andrzej Pawlik i Andrzej Szplit, w: „*Studia i Materiały*”, Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce 2017.

² F. Braudel, *Historia i trwanie*, Wyd. Czytelnik, Warszawa 1971.

Należało do nich powołane 27 lutego 1921 roku Polskie Towarzystwo Ekonomiczne we Lwowie. Następnie 1 marca tego samego roku powołano Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie³. Powołanie tego Towarzystwa poprzedzone było ogłoszeniem odezwy podpisanej przez tak wybitne osobowości jak m.in.: Stanisław Estreicher – rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Jan Kanty Fedorowicz – prezydent stołeczno-królewskiego miasta Krakowa, baron Jan Götz-Okocimski – znany przemysłowiec i działacz polityczno-gospodarczy, Władysław Leopold Jaworski oraz Adam Krzyżanowski (współzałożyciel PTE) – profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego⁴. W odezwie tej stwierdzono: „Rozwinięcie życia gospodarczego w naszym państwie napotyka na trudności, na które natrafia każda praca, rozpoczynająca się od podstaw. Zwiększają się one jednak wskutek tego, że równocześnie budujemy państwo od podstaw także pod względem politycznym, a nadto żyjemy w epoce, w której dokonują się doniosłe przemiany społeczne. Aby te trudności pokonać, muszą wszyscy obywatele wedle sił i zdolności współdziałać w rozwiązywaniu nasuwających się codziennie problemów i w budowaniu fundamentów na przyszłość. Poczuciem tego obowiązku wiedzeni podpisani pragną założyć stowarzyszenie pod nazwą «Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie»”⁵.

Jak dowodzi historia, organizacje te, a także organizacje powoływane w innych miastach, odegrały ważną rolę w rozwoju wiedzy ekonomicznej i polskiej myśli ekonomicznej okresu międzywojennego oraz w gospodarczym umacnianiu państwa polskiego. Kilkunastoletni okres działalności tych towarzystw przerwał wybuch II wojny światowej.

Po zakończeniu II wojny światowej, 1 i 2 grudnia 1945 r. przedstawiciele środowisk ekonomicznych Warszawy, Lublina, Łodzi, Krakowa i Poznania wzięli udział w zorganizowanym w Łodzi Zjeździe Założycielskim Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (PTE), na którym Towarzystwo to zostało powołane. Nadanie tej organizacji nazwy identycznej jak nazwa przedwojennego towarzystwa we Lwowie, stanowiło formę upamiętnienia lwowskiego wkładu w rozwój społecznego ruchu ekonomistów polskich.

Powstanie PTE związane było z aktywną działalnością społeczną jego założycieli – profesorów Edwarda Lipińskiego, Edwarda Taylora i Adama

Krzyżanowskiego, czyli tuzów polskiej myśli ekonomicznej.

Powołanie ogólnokrajowego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego stało się kanwą dla stopniowego tworzenia oddziałów tego Towarzystwa w głównych miastach Polski.

Przedstawiona historia i tradycje społecznego ruchu ekonomistów w Polsce w pełni upoważniają zatem do traktowania tego ruchu i działalności PTE w kategoriach długiego trwania. Uzasadnia to nie tylko ponad 200-letnia tradycja tego ruchu. Jeśli bowiem zważyć, że pierwsze jego przejawy historycy odnotowywali już nawet w XV w., w epoce Odrodzenia, to okres ten jest jeszcze dłuższy, a tradycja bogatsza. Ekonomiści polscy od wieków zatem podejmowali wyzwania, jakie przynosiła im zarówno historia „wydarzeniowa”, jak i zjawiska związane z cyklami koniunkturalnymi, zderzali się też z wyzwaniami historii strukturalnej. Ta ostanta w przeszłości związana była z przełomem cywilizacyjnym i przechodzeniem od cywilizacji agrarnej do przemysłowej. Obecnie zaś ekonomiści zderzają się z kolejnym wyzwaniem, jakim jest przesilenie cywilizacyjne, związane z rewolucją informacyjną i wypieraniem przez nią wzorców industrialnych na rzecz nowej cywilizacji wiedzy. We współczesnym wysoce turbulentnym świecie, świecie narastającej niepewności co do przyszłych kierunków przemian, w świecie nasilającego się talebowskiego syndromu czarnego łabędzia, czyli wydarzeń, których nikt się nie spodziewa – długie trwanie można uznać za sukces sam w sobie, tym bardziej, jeśli łączy się z nim społecznie i gospodarczo użyteczna działalność pozytywna, w tym edukacyjna, publikacyjna, badawcza, konsultacyjna, ekspercka i inna. A właśnie m.in. takie obszary działalności cechują PTE.

Ze wspólnego Statutu Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i jego Oddziałów wynika, że jednym z głównych celów organizacji jest przede wszystkim krzewienie myśli i wiedzy ekonomicznej oraz współtworzenie warunków rozwoju nauk ekonomicznych i popularyzowanie ich dorobku, a także inspirowanie oraz wspieranie działań zmierzających do trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, integrowanie środowiska ekonomistów reprezentujących zarówno naukę, jak i działalność gospodarczą.

Egzemplifikacją historycznego podłoża i zasad funkcjonowania PTE jest m.in. historia kieleckiego

³ Por. *Statut Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie* uchwalony 1 marca 1921 r., http://www.pte.pl/pliki/2/11/Historia_Towarzystwa_Ekonomicznego_w_Krakowie.pdf

⁴ Szerzej na ten temat w: A. Pollok, *Z historii Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie (1921–1939)*, „Zeszyty Naukowe PTE”, Kraków 2011, nr 9, s. 305 i nast., http://www.pte.pl/pliki/2/11/Historia_Towarzystwa_Ekonomicznego_w_Krakowie.pdf oraz A. Kowalski, A. Lityńska, J. Raganiewicz, A. Rybarski, B. Szopa, *Zarys historii zorganizowanego ruchu ekonomistów w Krakowie: 1867–1993*, PTE, Kraków 1993.

⁵ Ibidem.

Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Jest on bowiem częścią utworzonego w 1945 roku Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, będącego organizacją ogólnopolską.

Kielecki Oddział Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego został utworzony 12 maja 1952 roku i realizuje wszystkie statutowe cele poprzez szereg rozmaitych form aktywności, w tym prowadząc działalność publikacyjną, szkoleniową i edukacyjną, a także współpracując z przedsiębiorstwami i władzami samorządowymi regionu. Przejawem tego jest m.in. dbałość o wiedzę na temat wybitnych ekonomistów z tego regionu, a do takich należał właśnie Edward Taylor, urodzony 28 września 1884 roku w Kielcach. Na ponowne podkreślenie zasługuje tu fakt, że ten wybitny uczyony, twórca poznańskiej szkoły ekonomicznej, był inicjatorem powołania i współzałożycielem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Oddział w Kielcach podjął prace związane z pozyskaniem źródłowych materiałów historycznych na temat życia i twórczości Edwarda Taylora. Ważna i cenna jest też w związku z tym inicjatywa kieleckiego Oddziału PTE, aby nazwisko tego uczonego zostało upamiętnione poprzez nazwę ulicy w tym mieście.

Edward Taylor swoją działalność naukową w znacznej mierze poświęcił spółdzielczości. Jego rozprawa habilitacyjna dotyczyła właśnie „istoty spółdzielczości”. Tematykę tę włączał też do programów nauczania akademickiego. Zaś naukowe zainteresowania spółdzielczością łączył z działalnością w ruchu spółdzielczym. Szkoda tylko, że osiągnięcia oraz idee Edwarda Taylora nie zostały dostatecznie wykorzystane w procesie transformacji polskiej gospodarki. Ze względu na przyjmowane w transformacyjnej polityce społeczno-gospodarczej priorytety, transformację cechowało i w pewnej mierze wciąż jeszcze, niestety, cechuje niedocenia- nie potencjału tkwiącego w ruchu spółdzielczym.

Istnieje w związku z tym pilna potrzeba intensyfikacji tego ruchu. Powinno to znaleźć bardziej wyraźne odzwierciedlenie w strategii rozwojowej kraju.

W kontekście spółdzielczych dokonań Edwarda Taylora, specjalnego wymiaru nabiera jubileusz 115-lecia powstania Banku Spółdzielczego w Kielcach. Taki jubileusz także można rozpatrywać w kategoriach długiego trwania. Jednoczesne współlistnienie tego jubileuszu z jubileuszem kieleckiego Oddziału PTE oraz z uczczeniem dzieła i życia profesora Edwarda Taylora, to także symptom długiego trwania i pamięci historycznej. Zbieg tych wydarzeń potwierdza myśl polskiej pisarki Larysy Zajączkowskiej-Mitzner, że *przeżyte chwile nie giną. Nie wiemy nigdy, kiedy wypłyną z dalekiej przeszłości, by nałożyć się na to, co przeżywamy obecnie.*

Wyraża to sens długiego, efektywnego i społecznie użytecznego trwania, co w pełni dotyczy Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Tym bardziej ważne jest zapewnienie przyszłego trwałego jego rozwoju. Jak bowiem przewrotnie mawiała znana aktorka Jeanne Moreau, *najpiękniejsze są wspomnienia, które ma się jeszcze przed sobą.* I z pewnością wszystkie Oddziały PTE mają szerokie pole do działania, a przy tym istnieje też przestrzeń dla nowych przedsięwzięć. O tym, że tak jest, przekonuje powołanie nowego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego – Oddziału w Radomiu, co miało miejsce 12 maja 2016 roku.

Przemiany jakie dokonują się we współczesnym świecie, ich niebywały dynamizm, tworzą wciąż nowe wyzwania dla społecznego ruchu i działalności ekonomistów, co zarazem wskazuje na potrzebę stałego rozwoju tego typu działalności. I na taki właśnie rozwój ukierunkowane były i są prace Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego oraz jego Oddziałów.

POLECAMY

Bogusław Polak, Michał Polak,
**Stowarzyszenie Ekonomistów Polskich
 w Zjednoczonym Królestwie 1941 - 1945.
 Ludzie i koncepcje gospodarcze,
 Koszalin 2007**

Książka dostępna na stronie internetowej Wydawnictwa Politechniki
 Koszalińskiej wydawnictwo.tu.koszalin.pl:
<http://dlibra.tu.koszalin.pl/dlibra/doccontent?id=426>

